

ICOMOS HÍRADÓ

a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei

20. évfolyam - 4. szám

2012. augusztus hó

A TARTALOMBÓL

ICOMOS európai elnökök találkozója volt Brüsszelben - beszámoló

Beszámoló a 42. Román András Műemlékvédelmi Nyári Egyetemről

Műemlékes szemmel Szászországban 2012

Ki van itthon?
címmel

Népi Építészeti Tanácskozás lesz Békésen

Kulturális Örökség Napjai 2012
„Örökölt üzenet”

Emlékezzünk rá, hogy...
Rejtett évfordulóink

ICOMOS európai elnökök találkozója Brüsszel, 2012. május 28-30.

Nagy szeretettel fogadtak bennünket a belga házigazdák a május 28-i esti nyitó fogadáson, ami Victor Horta Hôtél van Eetvelde-ben tartottak. Az épület világörökség, és mivel magántulajdonban van, nem is látogatható. A tavalyi rendező országnak szólt a kiemelt tisztelet és már ekkor közölték végtelen szerénységgel, hogy nagyon sok ötletet tőlünk vettek a programokhoz és a szervezéshez, de ne várjunk a magyarhoz hasonló rangú rendezvényt. Úgy tűnik, hogy valóban sikerült megadnunk az alaphangot, a szervezők nagyszerűen, rendkívüli figyelmességgel és ötletgazdagsággal tették lehetővé a tanácskozást a több mint 20 résztvevő ország számára.

Az ülést a brüsszeli Tudományos és Művészeti Akadémia reprezentatív épületébe hívták össze. A választás óta ez volt az első találkozó, ennek megfelelően Benjamin Mouton most először vezette a tanácskozást. A program a belga bizottság programjával kezdődött. Bemutatták múltjukat és azokat a tagjaikat, akik meghatározóak voltak a nemzetközi szervezet életében. Bénédicte Selfslagh a Victoria Falls Alapról beszélt, ahol egyéni hozzájárulás mellett minden országból maximum egy főt támogatnak pályázati úton, hogy minél többen lehessenek jelen a közgyűlésen. Az előadó Európát az alap támogatására kérte. Megismerhettük, hogy Belgiumnak 10 világörökségi helyszíne van, a várományosi listán 16 helyszín szerepel. A kezelési tervre nagy figyelmet fordítanak, ami funkcióját tekintve a mi törvényben meghatározott, de még nem létező intézményi rendszerünknek felelne meg (felmérés, dokumentálás, értékelemzés, értékleltár, védőzónák lehatárolása, tulajdonosok, lakosság bevonása, előírások, javaslatok...stb.). A legfontosabb, hogy stratégiai célokat is meghatároznak. Délután egy ipari világörökségi terület, a Canal du Centre 19. századi hajóemelő liftjei és a Grand-Hornu (bányászati központ) várományosi terület megtekintése szerepelt a programban.

A következő napi ülés programja az elmúlt három év áttekintésével kezdődött. A 2009-es bécsi ülésen vetődött fel a közös európai tentatív listának a kérdése. Az alvó bizottságok életre keltése, a hálózatos munka, a regionális együttműködés erősítése szerepelt a célok között. (A ljubljana-i ülés volt a pozitív példa, folytatása Bécsben várható.) Szükséges lenne a történeti városokat érintő kihívásokat kezelő egységesen elfogadott irányelv kidolgozása – összegzett Wilfried Lipp osztrák elnök.

Az Arles-i összegzést Samir Abdulac-tól hallottuk. Beszámolója a társ nemzetközi szervezetekkel való együttműködés fontosságának hangsúlyozásával kezdődött. Az európai örökségjegyzék szempontjainak meghatározását sürgette. Sajnálatos, hogy az örökség és az EU normák sokszor ellentétbe kerülnek egymással, ami ellen fel kell lépni.

A balatonfüredi ajánlásokról a magyar elnök tartott beszámolót, kiemelve a várományosi lista közös szabályozásának a fontosságát, az örökségvédelem jogi szabályozásának az egységesítési kérdését – ami tavaly igen nagy vitát váltott ki. Hangsúlyt kapott, hogy a nemzeti bizottságok helyi problémáit európai szinten érdemes megvitatni és azokra megfelelő súllyal kell reagálni. Ezért szükséges az adott országgal megfelelő szinten és formában megismertetni a szervezet kérdéssel kapcsolatos álláspontját. A legélesebben itt vetődött fel a pénzügyi háttér egységes kezelésére vonatkozó lehetőség, ami a tanácskozást követő sikertelen EU-s pályázat miatt nem jöhetett létre. A pályázat újbóli benyújtásáról született határozat.

A korábbi alelnök, Wilfried Lipp az elmúlt három év tapasztalatára hivatkozva az elhangzottakat összegezve javasolta, hogy kevesebb kérdés rendezését vállaljuk fel, de azt nagyobb hangsúllyal

kezeljük. A kihívások között az épületenergetikai kérdést és a történeti városi táj kérdését említette. A jogi harmonizáció és a pénzügyi kérdések rendezésének a fontosságát külön kiemelte.

A jelenlegi alelnök, Benjamin Mouton az előző három év szellemének folytatását vállalta. Ehhez kapcsolódtak a további javaslatok: a helyi lakossággal való együttműködés fontosságának megfogalmazása, az örökségek hasznosításával együttjáró szociális, társadalmi kérdések kezelése, az örökség, mint gazdasági húzóerő megfogalmazása, az új anyagokat hordozó, védelemre érdemes épületek megújítási elveinek meghatározása.

Megismerhettük, hogy az Európa Tanács továbbra is építve az ICOMOS-szal kialakult kapcsolatára az örökségre, mint új pillérre úgy tekint, mint ami az emberi jog és a demokrácia egyik megnyilvánulása. Feladat politikától független jelenlétének megerősítésére. Az örökség a közösségek számára, mint az önazonosság, a hagyomány és a megújulás-készség reprezentánsaként jelenhet meg. Ebbéli szerepében szükséges szerepvállalásának hangsúlyozása. Biztosítani kell a fejlesztési modellbe való beépülésének lehetőségét. Sajnos nincs EU szinten örökségvédelmi koordináció, a nemzetek, kultúrák közötti együttműködés rendszere sincs kidolgozva.

A vita során elhangzott, hogy az ICOMOS-nak szükséges saját (különálló) szerepét karakteresen meghatározni. Az Európa Tanács az ICOMOS-t tekinti szakértő testületnek, viszont a civilség sokszor a szakmaisággal nehezen kezelhető azonos szinten. Szükséges a megfelelő kapcsolat kialakítása az Europa Nostra-val. Az EU-s pályázati rendszerek és az EU-s kapcsolat jelentősen fejleszthetők, fontos a tagállamok közötti közös európai nevező kidolgozása.

Megtudtuk, hogy a 2014-2020 közötti ciklusban az Europa Nostra által javasolt Európai Örökség Szövetség szerveződik, de szerepe és lehetősége, valamint működési rendje egyelőre tisztázatlan. Az időszakra meghirdetett kreatív Európa programban az örökség jelentősége gyengülni látszik, ezzel kapcsolatban ICOMOS állásfoglalás szükséges.

Különös hangsúlyt kapott a képzés fontossága. Elmélettől a gyakorlati ismeretek elsajátításáig általános örökségvédelmi területektől a legspeciálisabb szakismeretekig minden szinten egyaránt nélkülözhetetlen az oktatás és a továbbképzés.

Sajnos különös aktualitása volt a természeti katasztrófákkal kapcsolatos feladatoknak. A földrengésekkel szembeni megelőzést jelentő lehetőségekről és a földrengés utáni helyreállítással kapcsolatosan is szükséges lenne kidolgozni irányelveket, ajánlásokat a tapasztalatok alapján.

Az értékvédelem és a fejlesztés közti egyensúly tisztázatlanságából számos probléma adódik. A budapesti Bécsi utca kérdésének rendeződésénél nagy segítség volt az osztrák európai alelnök hatásos fellépése. Drottningholmban (Svédország) továbbra is probléma a világörökségi védőzónát érintő elkerülő út tervezett építése. Új probléma a világörökségi területek mellett épülő szélerőművek kérdése. Öland szigeten a 150 m - felső szárnyállásnál 200 m - magas erőművek látványa alapvetően átalakítja a táj karakterét. Az Oslóban megrongálódott kormányzati épület helyreállításával kapcsolatban szintén szükséges lenne ICOMOS állásfoglalás. Ezek és hasonló műemlékvédelmi problémák ICOMOS fellépést kívánnak, az alelnök fellépése szükséges az eddigi pozitív példák alapján, de lehetősége jelenleg tisztázatlan.

Az ICOMOS európai elnökeinek tanácsának ülése elfogadta a korábbi három évben kidolgozott ajánlások rendezésének alapfeladatként való folytatását, valamint megerősítette az újonnan felvetődött feladatokkal járó intézkedések szükségességét. 2013-ban Franciaországban akadálymentesítési kollégium tárgyalja az örökségekkel kapcsolatos lehetőségeket. 2013-ban az EGM ülés Trondheimben (Norvégia), 2014-ben az akkor már elkészült új ICOMOS központban, Párizsban kerül megrendezésre.

A Belga Nemzeti Bizottság nagyszerű munkát végzett, amiért köszönetünket fejeztük ki. Hasonló módon az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottságnak tartozunk köszönettel, hogy lehetővé tette az ülésen való részvételünket.

Nagy Gergely és Fejérdy Tamás

TÖRTÉNETI SZERKEZETEK SZEREPE A MŰEMLÉKVÉDELEMBEN

42. Román András Műemlékvédelmi Nyári Egyetem

2012. június 28-július 3. Síkfőkút - Noszvaj

Már a cím is sugallta, hogy a téma kicsit szokatlan módon kerül bemutatásra, kitárgyalásra. Az első blokkba csoportosított előadók elsősorban a fogalom és kapcsolódó elméleti kérdéseit járták körül.

Pattantyús Ábrahám Ádám a szerkezetekhez köthető történeti gondolatiság lehetőségeit elemezte. A történeti szerkezet nem csak tartószerkezet. A szerkezetek vizsgálata a tér-térszerkezet világának pontos megismerése miatt szükséges. Logikájuk tudomása nélkül sem az adott szerkezet, sem a tér, a térszerkezet nem érthető meg. Szerkezetekhez csak akkor szabad hozzányúlni, javítani, kiegészíteni, ha világa már érthető, megújulása csak ezt követve történhet. Ehhez ugyanúgy hozzátartozik a társadalmi környezet, a tudomány, a divat, a gondolkodás megismerése. A divatot nem csak az új iránti vágy, a felfedezések, az új lehetőségek vezérik, hanem sokszor az emberi butaság is tetten érhető. A tudomány nem helyettesíti a gondolkodást, a környezet sok mindent hajlamos átírni. A megértés szó volt az előadás központjában.

Az épületszerkezetek önmagukban is értékhordozók. Erről már *Mezős Tamás* beszélt. A tér-anyag-szerkezet kapcsolatának megtestesüléseként szellemi érték is, ami saját korának üzenetét hordozza. Az anyagi hitelesség, és a szellemi, szerkezeti tisztaság kapcsolatának elemzése önmagában új, gondolatébresztő kérdéseket vetett fel.

A történeti szerkezetek fogalmát legteljesebben *Fejérdy Tamás* terjesztette ki előadásában. Hogyan viszonyuljunk értékeinkhez? Kiegészítéssel, pótlással, vagy a tudunk jobbat is, mint az eredeti dolyfősségével? Mit jelent és mi lehet a szerkezeti javítás vezérelve, mi cél szolgálatában jelenhet meg egy védőtető, vagy a kiegészítés? A visszafordíthatóság a legfontosabb szempont, ami el is ismeri, hogy bármi beavatkozás csak az eredeti érték tiszteletével történhet.

Winkler Gábor a hagyományos gondolkodástól teljesen újszerű módon közelítette meg a témát. A tér

hangulatának elemzésétől indult. A homlokzat, mint bőr, mint fólia határolja a teret. Mi van a fólia mögött, mi történik, ha elválik a forma a szerkezettől? Sőt, mi történik, ha maga a szerkezet válik fóliává? Illúzió-e az építészet? - ezt követte végig előadásában a legkorábbi időkől napjainkig. Az előadás alapján bizonyítottan láthattuk, hogy az eszközök bár változnak, a visszatekintve rendszerező elemzés azonos szellemiséget képvisel. Mégis a szokatlan szempontok szerinti elmélyedés teszi lehetővé, hogy új síkokat is láthassunk a megszokottnak, ezért ismertnek vélt esetekben.

A nemzetközi kitekintésben *Szabó Bálint* Romániát képviselte. Hangsúlyozta, hogy olyan országból érkezett, ahol eltérő kultúrák jelenek. Csak a Kárpátokon belüli örökség kérdéseiről beszélt, mert ott van otthon. A távolabbi értékek olyan kultúrát képviselnek, amihez más szellemiségbe ágyazódott szakemberek ismerete szükséges. Nem az országhatár jelenti az egységet, hanem az azonos kultúra. A kulturális közösségbe azonban minden kultúra belefér, sőt mindegyiknek fontos helye van! Hasonló

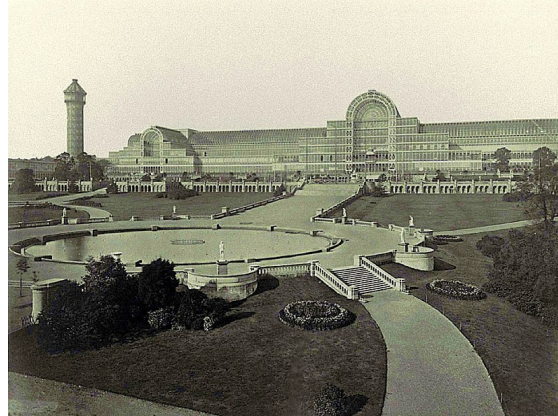

a történeti szerkezetekkel kapcsolatos kérdés is. Ismert-e a szerkezet szellemisége, logikája, az megismerhető-e? A történeti szerkezetek helyreállítása leginkább megerősítést jelent. A megerősítés is csak az eredeti logika, az eredeti kapcsolatok megújításával lehetséges. Rámutatott, hogy átlagban a szerkezet 1-2%-ának károsodása okozza a szerkezeti tönkremenetelt. Ennyi anyag pótlásával, az eredeti kapcsolatok eredeti rend szerinti helyreállításával nem csak a történeti szerkezet hitelessége őrizhető, hanem a legolcsóbb megoldást is jelenti a megújulásakor.

Eva Hody Voralberg műemlék-felügyelője mutatta be az osztrák példát. A társadalom és gazdaság átrendeződésével a régi falvak mezőgazdasági környezetének megváltozásával ma eredeti funkciójának megfelelően a régi épületek 15%-ára van szükség. A többi átalakul, vagy elpusztul úgy, ahogy a társadalom kiköveteli. Ami megmarad, ami értéket képvisel, jellemzően nyaralóvá válik. A tulajdonosok kapott pénzügyi és szakmai segítséggel formálják át régi épületeiket. A minimál modern építészet apró kiegészítései gyönyörű karaktert adnak az épületeknek. Egyben rendszerező, tagoló elemek, aminek segítségével szolgálhat tovább az épület új funkciójának megfelelően úgy, hogy megmarad eredeti olvashatóságuk. Az igazán színvonalas mai építészetnek fontos szerepe van a műemlékvédelemben. A táj megőrzésére - ami elsősorban használatának, a gazdálkodás módjának a következménye - nem tudnak hatással lenni.

Paul McMahan Írországból a régi szakmai ismeretek alkalmazásának szükségességéről tartott előadást. Mai szóhasználattal a hajdan volt szakipar felélesztése, oktatása az alapja a történeti értékek megmentésének. Minden kor saját szakismeretének megfelelően alakította formáit, alkalmazta szerkezeteit. Megújításuk ma is csak a régi ismeretekkel történhet. Azt mutatta be, hogy a hagyományos anyagok és technikák, szerkezetek alkalmazása természetüknél fogva eleve fenntarthatók.

A történeti szerkezetek jellemző anyagainak témaköréből a kőről *Szabó Attila* tartott előadást. Mondandóját 26 millió évvel ezelőttről kezdte és mutatta be a kő szerepét az építészettörténetben, egészen Paxton világkiállítási csarnokáig. Ekkor szorult háttérbe a hagyományos építőanyag, aminek újrafelfedezéséért és újraalkalmazásáért érvelt.

Sajtos István a boltzatok viselkedéséről és intelligenciájáról beszélt úgy, hogy közben azt a kérdést is felvetette, hogy ezen a szinten tudunk-e partnere lenni a repedéseknek? Ez csak akkor lehetséges, ha értjük őket, és van velük közös nyelvünk. Külön élvezet volt a lebegő lépcső, aminek félreértett viselkedésű szerkezete számos téves, kivitelezésig is eljutott következtetést eredményezett. *Arany Piroska* a korai vasbeton szerkezetek világába vezetett, amelyek most lesznek itthon százévesek. Egyre nagyobb számban kell foglalkozni a vasbeton szerkezetű épületekkel. Ehhez érteni kell az elmúlt korok statikáját. Ismerni szükséges az akkori építőanyag-ipar háttérét, a betontervezést, a bányákat, az alapanyagokat, a korabeli téglagyárak adottságait. Ehhez a szerkezeti teljességhez a történeti szerkezetek diagnosztikája szükséges, amiről *Lichter Tamás* előadása szólt. Ma még műemlékvédelmünkben teljesen hiányzik ez a tudás, még hiányának következményeire sem ébredtünk rá. Ez a magatartás képletesen pirogránit jelenségnek nevezhető: nem a mögöttes szerkezettel foglalkozunk, hanem csodálatos színvilágának helyreállítását tekintjük feladatnak.

Mint minden évben, a résztvevők idén is lehetőséget kaptak szakmai bemutatkozásra. *Varga Rita* a nyomásvonalra szerkesztett új formalehetőséget mutatta meg. Kiinduló példája a tojás volt, ahol a szerkezet alapjaiban határozza meg a formát. *Kovács Csaba* a tartószerkezetek repedéseképeinek és helyreállítási lehetőségeinek a rendszerezésére vállalkozott egészen a szövet-megerősítés lehetőségéig vezetve végig példáit. A történeti ablakok javíthatóságának szükségessége régi műemlékvédelmi probléma. *Bakonyi Dániel* előadása áttörést jelentett, mert épület-szerkezet-tani szempontból bizonyította, hogy nem egy szerkezet kérdéseit kell kiragadni, hanem az együtt dolgozó szerkezeteket, mint egyet alkotó rendszert kell értékelni. Ezzel a szemlélettel tudományosan is igazolható, hogy a történeti szerkezet helyreállítása és kijavítása a legjobb megoldás szerkezeti szempontból is! A mai

építészet nélkül sem lehet műemlékvédelemről beszélni. *Kóródy Anna* az igen színvonalas és mértéktartó mai spanyol építészetet mutatta meg, napjaink egyik legkiválóbb építészeti ihletője a műemlék és környezete.

A szociális kérdések, a környezet fejlesztése, a kommunikáció nélkül az ipari örökség komplex védelméről sem lehet gondoskodni. Erről *Mary McMahon*-tól hallhattunk.

Valódi értékmentő munkát ismerhettünk meg *Frey György Pétertől*, aki a Pécsi Egyházmegye 12 templomának felmérési munkáját mutatta be, ami magában hordozza a lehetőséget, hogy megalkossák a területre jellemző boltozat-katasztert.

Pintér-Kovács Katalin hívta fel a figyelmet arra, hogy nem csak elpusztult, helyreállításra váró értékeink vannak, hanem olyanok is, amelyeket tudatosan „ástunk” el. Történeti vasbeton szerkezet az az eltemetett viadukt, ami Salgótarján mellett, ma egy meddőhányóban található. Szerkezeti kialakítása, mérete kuriózum, a hely ipari és kultúrtörténetének páratlan elfedett értéke.

A nagykanizsai zsinagóga kupolájának igazi esettanulmányát *Baratta Egortól* ismertük meg. Témában hasonló, de egészen más műemlékvédelmi kérdéseket vetett fel *Alena Hrabinska*, aki a kevésbé ismert, Kozma Lajos által épített kassai Zsinagóga kupolájának a helyreállításáról beszélt. A többször átalakított, más célra használt épületben a történeti szerkezeti kérdéseken túl az új funkció által meghatározott követelmények is meghatározóak.

Kovács Ádám a népi építészet, egy kisházi parasztház adottságait kihasználva mutatta be a falufejlesztés egyik lehetőségét. *Báthory Gábor* az egri minaret helyreállításának elvi határokat is elemző lehetőségeit mutatta be, felvetéseit ajánlotta vitára.

Apai Gabriella a Porta Speciosa szakképzés érdekében kifejtett munkájáról számolt be. Ma sajnos erre fordul a legkisebb figyelem, a szakképzettség hiánya már ma is akadály a szakszerű helyreállításnak. A Nagyvázsony melletti Szent Ilona templomrom helyreállítása, pontosabban a megmentése ennek a munkának az eredménye. A kapcsolódó esettanulmányt *Vándor András*tól ismerhettük meg. Az itt dolgozó diákok életre szóló kapcsolatba kerültek a műemlékvédelemmel. A szakismeret, a szakképzés fontosságáról beszélt *Kovács Ferenc* is, aki a mai OKJ táblázat rendszerének elemzésével festett, jövőnkét is meghatározó sötét képet helyzetünkről. A végkifejlet mégis pozitív volt, mert *Takács Katalin* előadásából a belga oktatási rendszert ismerhettük meg, aminek meghonosítása sok mai kérdést tenne feleslegessé.

A konkrét példák és elemzések sorát *Tina Markusova* előadása nyitotta. A kassai dóm helyreállítása közben felvetődő kérdésekről beszélt. Kassa mindenki építészettörténetében szerepel, ezért csak csodálkozhatunk azon, hogy a dóm kutatásával máig adósak vagyunk. Mi itt a gótika, mi itt a purizmus hagyatéka, azt hogyan kezeljük és értékeljük, hogyan állítsuk helyre és mit és hogyan? És ezek a kérdések ott is akkor vetődnek fel, amikor fél év múlva a város kulturális főváros lesz, amikor mindenki elvárja az azonnali fényes eredményt! De ilyen helyzetben mi tekinthető eredménynek?

Margaret Davis a walbrook-i St. Stephen templom szerkezeteiről és a környezet urbánus átalakulás hatásától származó következményekről beszélt. A templom Wren St. Paul előtti épülete, ami egy londoni zárt sorú utca része, ahol a műemléki környezet szabályozásának hiányához köthető helyrehozhatatlan értékvesztést láthatjuk.

Krähling János a fertődi Marionett színház oknyomozó felmérő és kutató munkájának mutatta meg a legizgalmasabb lépéseit és következtetéseit. Az Iparművészeti Múzeum példája pontosan mutatja, hogy a műemlékvédelemnek rendeznie szükséges a 19. század végi és az utánuk született épületekkel

kapcsolatos sürgető elvi és gyakorlati kérdéseit. *Nagy Gergely* előadását követően *Armuth Miklós* a Zeneakadémia mintaszerű tartószerkezeti diagnosztikai munkáját mutatta be. A szerkezetileg egyedülálló épület bemutatása mellett egy olyan módszertant is megismerhettünk, ami minden épület helyreállítása előtt alapot jelentene a szakszerű megújulásához - ez az, ami ma még nem gyakorlat.

Richard Davis egy art deco palota helyreállítása kapcsán mutatta be a gondolkodó építész, aki önmagát is felülvizsgálva keresi a legjobb megoldást egy történeti épület újjászületésekor.

Az előadások és a viták során felvetődött kérdések válaszait és következményeit a gyakorlatban is láthattuk a szakmai kiránduláson. Egerben az Imola-ház helyreállítást, a Lyceum pincéjének új funkcióhoz alakítását, és az egri minaret súlyos műszaki problémáját ismerhettük meg. A kirándulás Krasznahorkáig vezetett, ahol a tragikus tűzvész utáni feladatokról és az ebben rejlő lehetőségekről hallhattunk. Szablyár Péter jósvafői tájháza után a megújuló magtárt látogattuk meg Bódvaszilason. A szalonai templom szerény, de kedves világa után az edelényi kastély helyreállításának nagyszabású programjával ismerkedtünk meg Farkas Pál vezetésével.

A nyári Egyetemen az elmélet, a gyakorlat, az esettanulmány a hagyományoknak megfelelően idén is együtt voltak jelen, és mutatták be ugyanazt a témát sok oldalról úgy, ahogy egy statikus, egy építész, egy műemlékvédő, egy geológus, vagy egy művészettörténész önállóan soha nem láthatja. Együtt, egymás szempontjaival, a különféle szakterületeken felbukkanó értékek összegyűjtésével és elemzésével tűnhet csak elő az igazi érték. A történeti szerkezetek alkotják történeti épületeinket, ezek adják lelkét. A kor, az anyag, a szerkezet megismerése után az elvek tisztázása és elfogadása szükséges. Csak ezután, ennek alapján lehet megalapozott minden megújulás. Ehhez partnerek kellene most is, és a jövőben is. Őket pedig fel kell nevelni. Ehhez tud hozzájárulni a jövőben is a Román András Műemlékvédelmi Nyári Egyetem, de ehhez a környezet és a világ felismert érdekéből fakadó partnersége is nélkülözhetetlen. Ez a szakma, a társadalom és a politika közös érdeke.

Hogy idén is megrendezhettük a nyári Egyetemet, és lehetővé vált zavartalan közös elmélyülésünk, az jelentős mértékben köszönhető az Nemzeti Kulturális Alapnak. A szakmai programot az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság, elsősorban *Kovács Erzsébet* állította össze *Pakulár Ibolya* őrző gondviselése mellett. Állandó

társunk a TIT Bugát Pál Egyesület, *Bodó Péter* és *Kiss Ilona* szervezésben igazán otthonos környezetet és ideális feltételeket biztosított Síkfőkúton a résztvevőknek. Köszönet azoknak, akik támogatásukkal vagy munkájukkal segítették a nyári egyetem sikerét. Akik ott voltak most ébredtek rá igazán, hogy milyen úrt jelent és milyen káros következményekkel jár műemlékvédelmünkben a szakmai vita, a párbeszéd, a nemzetközi kitekintés, a szemléletformálás hiánya. Erre ma már nincs fórum, lehetőség. A 42. Román András Műemlékvédelmi Nyári Egyetem e téren idén is reményt keltő üde jelenség volt. Szerencsések voltak, akik élhettek, vagy élni tudtak a lehetőséggel. A hagyományoknak megfelelően a következő év témája a záraskor került kihirdetésre. Korunk legaktuálisabb kérdése a műemlékek helyreállíthatósága, fenntarthatósága – vagyis az értékmentés lehetősége és realitása. Reméljük jövőre is tud szolgálni a nyári egyetem.

Nagy Gergely

Műemlékes szemmel Szászországban 2012

Éppen negyven éve, hogy először látogattam Szászországba. 1973-ban az ottani építészek és építőmérnökök a házgyári lakótelepek közművesítéséről tartottak szimpóziumot. Magam a győri Domb utca beépítésének közműalagút terveiről készültem előadásra. Ebben az időben azonban már „megingott a bizalom” a magyarok „szocialista elvhűségében”, a rendezők jobbnak látták, ha nem tartom meg a beszámolót.

A látogatás azonban kiváló alkalmat kínált számomra, hogy Drezda megmaradt műemlékeivel ismerkedjek. Az akkor készített fényképeket előadásaimon azóta is vetítem. Közülük a legfájdalmasabb a Canaletto városképét követő fénykép: Franz Bähr 1726-ban elkészült zseniális épületének, a híres Frauenkirchének romjai, melyekről akkor annyit tudtam meg, hogy a „háború borzalmainak emlékműveként” romhalmazzként kívánják megőrizni az utókor számára. Mint tudott, maga a templom látszólag „túlélte” az 1945. február 13-15. közötti barbár angol-szász terrortámadás pusztítását, de két nappal a szörnyű tűzvész után, az átélt hőség hatására mégis összeomlott.

A Zwingert ez időre már helyreállították és néhány évvel látogatásom előtt a Szovjetunióba hurcolt műkincsek is „váratlanul” visszatértek az Allami Galériába. Drezda belvárosa ennek ellenére kilátástalanul rendezetlen, romos és barátságtalan képet mutatott. A vastartalma miatt feketedésre amúgy is hajlamos helyi kőből épült házak még a tűzvész nyomait viselték. Talán csak a „fejedelmek vonulása” – az utca hosszúságú falikép – jelentett valami változatosságot: csodálkoztam, hogy ennek látványát „eltúrték” az akkori politika irányítói.

Legközelebb 1994 decemberében Román András küldött Görlitzbe, ahol az UNESCO által rendezett tanácskozáson a magyar műemlékvédelemről tartottam előadást. Utam Drezdán keresztül vezetett. Hajnalban, napfelkelte előtt érkeztem a városba. Míg a csatlakozó vonatra vártam, jól körülnéztem a ködös, fagyos belvárosban. Ez időre a Frauenkirche egész területét körbekerítették már. A látványt soha nem felejttem: reflektorok fényében fémállványok végtelen sora, az állványokon pedig német alaposággal megszámozva közel négyezer megfeketedett kődarab, a templom egykori kövei. Az állványokon összegyűjtött csákányok, vödörök, lábosok, konzerves dobozok darabjai bizonyították, hogy a templomot az összeomlásának utolsó percéig „lakták”.

Jó tíz év múlva, 2008 novemberében Lipcsében, a „Műemléki Vásáron” tartottam előadást „Műemlékvédelem – magyar kurázszi” címmel. Lipcséből való elutazásom előtti este vonatra ültem, hogy saját szememmel győződjek meg a csodáról. A ködös, fagyos drezdai éjszakában ott állt a templom: Canaletto képe ismét életre kelt. A templomba természetesen nem jutottam be, erre csak most, öt évvel később nyílt alkalom.

Ez év júliusának utolsó harmadában, július 16-24. között kilenc napon át jártam a várost és környékét, hogy megbizonyosodjak arról, mit változott, hogyan alakult, hogyan alakították Drezda városképét az egyesítés óta. Az Elba-menti város – összehasonlítva Meissennel – a középkorban jelentéktelen, apró település volt. Csak 1485-ban kezdett gyorsabban fejlődni, amikor a szász uralkodók állandó lakhelyükké választották. Az újkorban Drezdát – a legtöbb, stratégiai jelentőségű európai városhoz hasonlóan – új-olasz rendszerű bástyákkal vették körül. Az erődítmény falai átnyúltak az Elba túlsó partjára is (Drezda-Újváros).

A védőművet 1811-ben kezdték lebontani, helyén a gyorsan fejlődő város polgárai körutat alakítottak ki. A belváros déli irányú növekedését a vasútvonalak kiépítése gyorsította meg. A történeti városmagot az Augustusbrücke meghosszabbításában, hosszú, egyenes utcával kötötték össze a főpályaudvarral. Utóbbi a Pragerstrasse nevet kapta. Körülötte új tömbök sora épült. A bástyák által védett középkori belváros sűrű, görbe-utcás városszövetének épületei a szőnyegbombázások következtében dőltek romba.

A háború utáni helyreállítások módjáról és mértékéről a szovjet zónában uralomra került kommunista párt, leggyakrabban azonban maga az elnöke, Walter Ulbricht döntött. Az asztalossegédből pártvezérré előlépett, kecskeszakálláról emlékezetes kommunista vezér 1946-ban érkezett meg a romokban álló Németországba, ahol újjászervezte a Német Kommunista Pártot, majd 1946-ban kikényszerítette a szovjet megszállási övezetben működő SPD és a kommunista párt egyesítését (NSZEP). Az NDK megalapítása után, 1949-ben, a minisztertanács főtitkára lett. 1950-ben a NSZEP központi bizottságának első emberévé nevezték ki, majd 1953-ban a NSZEP főtitkára lett. Teljhatalma 1971-ben ért véget: Hruscsov ugyanis jobban megbízott „harcostársában”, Erich Honeckerben.

Walter Ulbricht dogmatikus döntéseivel beírta magát a német műemlékvédelem történetébe. Nevéhez nagyszámú, a világörökség részét képező építészeti emlék önkényes megsemmisítése fűződik. A főtitkár általában egy személyben, magának tartotta fenn a jogot a bontások elhatározásáról, itt még a demokratizmus látszat sem kívánta megőrizni. Jó példa erre a berlini királyi vár (Stadtschloss der Hohenzollern): a hatalmas épületegyüttes nagyobb részét az ostromot követően helyreállították és a palota teremtait használatba vették. Felrobbantását ezután határozta el a teljhatalmú pártelnök¹. A hivatalos pártlap, az egykor nálunk is kapható „Neues Deutschland” azzal a megjegyzéssel indokolta a végzetes döntést, hogy az épület „ne emlékeztessen a jövőben a német történelem dicstelen múltjára”². A porosz királyi palota-együttes után hamarosan Friedrich Schinkel korszakalkotó művének, az Építészeti Akadémiának értelmetlen megsemmisítése következett. Az épületet előbb majdnem teljesen helyreállították, majd 1962. március 13-án

mégis felrobbantották. A városközpont szocialista átalakításának „sikeréről” magam egy Berlinben megtartott Europa Nostra ülés alkalmából győződhettem meg.³ Nyomasztó látvány fogadott: a történeti múlt emlékeitől „megszabadított” hatalmas felvonulási teret alacsony, üvegfalas, semmitmondó „modern” irodaépület és egy vasbeton lelátó keretezte. Körülötte kiábrándító üresség.

¹ Renate Petras: *Das Schloß in Berlin. Von der Revolution 1918 bis zur Vernichtung 1950*. Verlag für Bauwesen, Berlin 1992, [ISBN 3-345-00538-7](#).

² Bernd Maether: *Die Vernichtung des Berliner Stadtschlusses Eine Dokumentation*. Berlin Verlag Arno Spitz, Berlin 2000, [ISBN 3-8305-0117-X](#): „es soll uns nichts mehr an unrühmlich Vergangenes erinnern”.

³ Winkler Gábor: *Királyi palota műanyag fóliából*. = Magyar Nemzet 1995. LVIII. 7. o.

Lipcseben Walter Ulbricht személyes döntésének tulajdonítják a késő középkori Paulinerkirche felrobbantását (1968. május 30.).⁴ Az 1545-ben felszentelt egyetemi templomban egykor Luther Márton prédikált és itt adták elő először Johann Sebastian Bach Máté passióját is. Az esztelen bontás ellen csak kevesen merték felemelni szavukat.⁵

Megjegyzem, hogy ebben az időben nálunk sem illett kifogásolni a politika mindenható döntéseit. Győrben, a Bajcsy-Zsilinszky úti postapalota esztelen és semmivel nem indokolható bontása ellen is csak kevesen tiltakoztunk: Imre Béla, a Kisalföld megyei pártlap újságírója lapjában adott hangot a bontás értelmetlenségének: cikkének közlése majdnem állásába került.⁶

Drezdában 1960-ban ugyancsak a pártvezér döntött a város megmaradt, legrégebbi középkori templomának a belvárosi „Sophienkirche” bontásáról. Igaz, az evangélikusok udvari temploma is súlyosan megsérült a bombázások során, ez azonban nem indokolta volna bontását. A kevés tiltakozó ez alkalommal sem járt jobban, mint lipcsei társaik. 1963-ra a gótikus templom utolsó faragott kövei is eltűntek a helyszínről.⁷ A bontásokat hivatalosan az indokolta, hogy a minden szempontból „korszerűtlen” történeti várost a Le Corbusier által meghirdetett elvek alapján korszerű „szocialista település” formájában kívánták újjáépíteni. A városépítészeti döntések alig vették figyelembe a történeti adottságokat. Szomorú, hogy a kivitelezésnek lényegében az egész, eredeti helyén újraépíthető épületállomány áldozatul esett.

A Pragerstrasse szerepe felértékelődött, a széles térséggé kiszélesített várostengelyt – „lineáris város” – tízemeletes tömbházak sorával építették be. A térség keleti oldalát Németország második leghosszabb lakóépületével zárták le. A teret képzőművészeti alkotásokkal, díszutakkal kívánták változatosabbá tenni. Ami a hatalmas burkolt területet illeti: egy korábbi németországi látogatásom alkalmából tapasztaltam, hogy a „korszerűsítésekkel” olyan nagyságú közterületeket hoztak létre, melyeket egy hirtelen hóesés után napokig nem tudtak használni: a „korszerű” szocialista város élete ilyenkor hosszabb időre megbénult.

Drezdában az átépítés során kiszélesítették és nagyvonalú közlekedési csomópontokkal látták el az egykori várfalak helyén épült 19. századi belső körutat is. Az új városépítészeti elvek megvalósítása fellazította a városszerkezetet: az utakat szegélyező épületek nagy távolságra kerültek egymástól: a teret így alig érzékeljük. Drezda történeti belvárosának peremén a körút egykori zárt, városias jellege végleg elveszett.

Az egyesülés utáni idők városépítészetének fő célja a városias légkör újrateremtése volt.⁸ A Pragerstrasse beépítését egy sor új létesítménnyel kiegészítették, az áruházak méretét megsokszorozták, a „parttalan” tereket ezzel leszűkítették. A riasztó méretű térségek ezzel barátságosabb, „utcaszerű” szakaszokra bontották. Nagy örömmre a hetvenes évek szökőkútjait az átépítések során megtartották. Magam úgy láttam, hogy az igényes új építészeti elemek csak részben enyhítették az üresség érzését:

⁴ Elisabeth Hütter: *Die Pauliner-Universitätskirche zu Leipzig. Geschichte und Bedeutung*. Hrsg. vom Landesamt für Denkmalpflege Sachsen und der Universität Leipzig. Weimar 1993. ISBN 3-7400-0916-0.

⁵ Stefan Welzk: *Leipzig 1968. Unser Protest gegen die Kirchensprengung und seine Folgen*. Leipzig: EVA 2011. ISBN 978-3-374-02849-8. és Dietrich Koch: *Das Verhör. Zerstörung und Widerstand. 3 Bde. Dresden 2001*. ISBN 3-932858-48-4

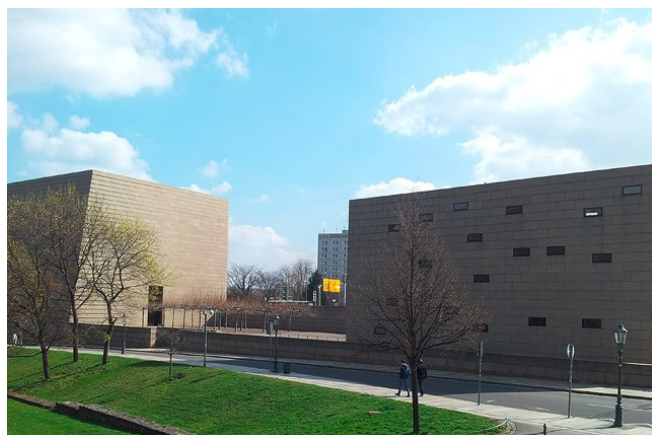
⁶ Winkler Gábor: *Búcsú az épített örökség győri krónikásától. (Imre Béla 1921–2009)*. Értékmentő 19. évf. 2009. 2. sz. 8–9. o. ISSN 1785–9218.

⁷ Wolfgang Hähle: *Die städtebauliche Entwicklung um die Sophienkirche in Dresden*. In: Landesamt für Denkmalpflege (Hrsg.): *Denkmalpflege in Sachsen. Mitteilungen des Landesamtes für Denkmalpflege Sachsen*. Nummer 1. Landesamt für Denkmalpflege, Dresden 1993, S. 45

⁸ Christina Theuter: *Neue Architektur in Deutschland. 1992 bis heute*. Michawel Imhof Verlag Petersberg 2008. 92–96. ISBN 978-3-86568-358-8.

a történeti település sajátos arányait, a városra jellemző „városias” hangulatát nem sikerült újrat teremteni.

Maga a Frauenkirche ma hatalmas térség sarkában áll. Belső tere a késő barokk „görbe vonalú” építészetének csodálatos alkotása: mozgalmassága és nagysága egyformán lenyűgöző. A templomban éppen Bach műveit próbálták: a kórus az esti hangversenyre készült. A kirakott tájékoztató táblák szerint szomszédságában még egy hosszú épülettömb visszaépítését tervezik, még hozzá „varsói mintára”, historizáló épületekkel. A régi piacot (Altmarkt) keretező „szocreál” épületeket is többször átépítették: mögöttük városrész méretű „áruház-világ” alakult ki, jó belső terekkel, hangulatos átvezetésekkel, előtetőkkel, az udvarokban kis boltokkal, éttermekkel, sörözőkkel.

A belváros peremén, Gottfried Semper egykori zsinagógája helyén 2001-ben Wandel Hoefler Lorch + Hirsch saarbrückeni építésziroda tervei szerint új zsinagógát építettek. A két egymással szembe állított „kőszátor” magas kerítéssel határolt, zárt belső udvart fog közre. Az épületepár falai enyhén „csavarodnak”. Az épületegyüttes imaház, kulturális központ, múzeum és emlékhely is.

Hasonló modorban épült fel 2002-ben, az „Ortner & Ortner Baukunst” berlini építész iroda elképzelései alapján a Szászországi

Állami- és Egyetemi Könyvtár („SLUB”). A két épületegyüttes konokul következetes, kérlelhetetlen minimalizmusával szemben a bécsi Coop Himmelb(l)au – Wolf D. Prix építész és munkatársai – UFA – palotája „üvegbe-fémbe csomagolt” dekonstruált betonhomlokzata valamivel több derűt áraszt, és némi játékosságot mutat.

*

Lipcsében a történeti belváros határán álló Augustusplatz újjáépítése körül ma építészeti viták dúlnak. A hosszan elnyúló térség mindig Lipcse egyik fontos egyházi-kulturális központja volt. Az első lipcsei operaház 1864-1868-ban Carl Ferdinand Langhans tervei alapján, neoreneszánsz stílusban épült. Az opera a bombázások során súlyosan megsérült: helyreállítása helyett – ugyancsak Walter Ulbricht személyes döntése alapján – új operaház építése mellett döntöttek. Kunz Nierade (1901-1976), az egykori Bauhaus-építész, később az NDK sztár-építésze 1956-ban vérbeli „szocreál” épületet tervezett: a ház szürkeségével és sematikus unalmával riaszt. Vele szemben Rudolf Skoda, Eberhard Göschel, Volker Sieg és Winfried Sziegoleit tervei alapján 1977-ben készült el az új Gewandhaus „modern” épülete. A hangversenyterem összképe a hetvenes évek divatos anyagaival és nehézkes formáival „idejét múlta” építészet. Belső terei jobban sikerültek. A nagyterem az 1960-1963 között Hans Scharoun tervei alapján felépült Berlini Filharmónia elrendezését követi. Kedvező térhatását és jó akusztikáját legutóbb Beethoven kilencedik szimfóniájának szilveszteri előadása kapcsán élvezhettük.

Ami a tér kialakítását illeti, a vitát leginkább az egyetem campusának harmadszori újraépítése gerjeszti. Az egykori késő-középkori Paulinerkirche felrobbantását (1968) követően a térfal irodaház jellegű, unalmas, „univázás” sávházzal épült be. Ugyanekkor a tér sarkában 142,5 méter magas toronyházat emeltek. Utóbbit Hermann Hessemann tervei alapján 1999 és 2002 között huszonkilenc

emeletre magasították és simára csiszolt szürke gránitlapokkal burkolták be. Az egykori Paulinum helyén álló egyetem épületet az ezredfordulón megint lebontották és helyén a 21. század építészeti eszközeivel új egyetemi „campus” jött létre.

A vita igazán a Paulinerkirche újjáépítése körül izzott fel.⁹ Sokan az egykori templom pontos rekonstrukcióját szorgalmazták, az egyetem vezetése és a német műemlékvédelem azonban ezt egyértelműen visszautasította. A tervpályázat nyertes tervét – Erick van Egeraat aus Rotterdam¹⁰ pályaműve – német építészek valósították meg. Az épület nagyvonalú homlokzatán, a hullámzó kék-zöld üvegfalba intarzia-szerűen belefönték az egykori középkori templom kőcsipkés homlokzatát. Az aulát e mögött, az egykori középkori templom helyén építették fel. Az elpusztított gótikus templom külsőjének parafrázis-szerű megidézése megítélésem szerint tetszetős eredményre

vezetett, a mögötte lévő aula „neogót” megformálása azonban zavarba hozta az építészeket. A sokféle anyag és forma nem nyújt egységes képet, a tér hangulata hideg és barátságtalan maradt, emellett pedig a műszaki nehézségeket sem tudták elhárítani.

Am Szászország más, kiemelkedő műemlékeit illeti, a kép mindenképpen megnyugtató. A hírneves történelmi város, Meissen különösebben nem szenvedett a háborúban: girbe-görbe, lejtős utcáival, hegytetőn álló, hatalmas gótikus dómjával a kis település ma is középkori hangulatot áraszt. Magas sziklán álló várával hasonlóan megragadó képet mutat Hohnstein városkája is. A Drezda melletti Moritzburg vadászkastélyát és az Elba melletti Pillnitz parkját és kastélyépületeit szakszerűen, gondosan helyreállították. A park használata azonban máig vita tárgya, ugyanis a helyiek tiltakozása ellenére a fasorba ma már nekik is csak magas belépődíj lefizetése után lehet belépni. Itt kell azonban megjegyezni, hogy *Szászországban ismerik az ICOMOS-t: a kártyával a legtöbb helyen ingyenes a belépés, máshol csak a díj felét kell kifizetni.* Egy rövidebb-hosszabb szászországi tanulmányút így minden ICOMOS tagunknak feledhetetlen élményt jelenthet.

Winkler Gábor

⁹ Birk Engmann: *Der große Wurf. Vom schwierigen Weg zur neuen Leipziger Universität.* Beucha. 2008. [ISBN 978-3-86729-022-7](https://doi.org/10.1007/978-3-86729-022-7).

¹⁰10. Der Universitätsneubau am Augustusplatz ab 2004. <http://www.uni-leipzig.de/-baugeschichte>.

Az ICOMOS Műemlékvédelmi Panteonja 2012-en két újabb taggal bővült, Gazda Anikó és Ferenczy Károly építészmérnökök életútjáról és munkásságáról hivatalos megemlékezést májusi közgyűlésünkön tartottunk.

Az ICOMOS Műemlékvédelmi Panteon Emléklapokat 2012. július 16-i vezetőségi ülésünkön, ünnepélyes körülmények között adtuk át hozzátartozóiknak: Gazda Anikó emléklapját lánya, Faludy Judit, Ferenczy Károly emléklapját özvegye, Ferenczyné Varga Ágnes vehette át Nagy Gergely elnöktől.

BEHARANGOZÓ:

XVIII. NÉPI ÉPÍTÉSZETI
TANÁCSKOZÁS
BÉKÉS 2012
SZEPTEMBER 27-29.

KI VAN ITTHON?

Az utóbbi száz évben Magyarországon és a Kárpát-medencében nem volt ritka, hogy egy-egy vidéki település népességének nemzetiségi, társadalmi összetétele alapvetően megváltozott, lakosságuk részben vagy egészben kicserélődött. A falusi épített örökség védelmének egyik hangsúlyozott eleme a közösség identitása, hogy saját múltjuk emlékeit őrzik az e körbe tartozó épületek óvásával, utódaiknak örökül hagyásával. A bekövetkezett népességváltáskor azonban felmerülhet, hogy a megörökölt építészeti emlékekhez az újonnan érkezettek hogyan viszonyulnak, szükségesnek tartják-e ápolásukat, megőrzésüket?

Ezért tehető fel a címben megfogalmazott kérdés: - Ki van itthon?

A tanácskozás színhelye a Békés Városi Kulturális Központ, Békés, Jantyik M. u. 23–25.
A Tanácskozás fővédnöke dr. Fazekas Sándor Vidékfejlesztési Miniszter

Program:

2012. szeptember 27 – csütörtök

8:00 Regisztráció

9:30 Köszöntők

Erdős Norbert, Országgyűlési Képviselő, Békés Város Alpolgármestere

Izsó Gábor, Békés Város Polgármestere

Cselovszki Zoltán, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Elnöke

Dukrét Géza, a Partiumi és Bánsági Múemlékvédő és Emlékhely Társaság Elnöke

Nagy Gergely, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Egyesület Elnöke

10:00 Fejérdy Tamás: Közös örökség, ahogy a Faro-i egyezmény látja

10:30 Olajos Csaba: Faluképvédelmi-megújítási kísérletek Borsod megyében

10:50 Dobosyné Antal Anna: Fachwerktől a székelykapuig

11:20 Zentai Tünde: A népmozgások vesztesége: a hidasi példa

11:40 Minorics Tünde: Az Ormánság átváltozása

12:00 Fórum

13:00 Ebéd

14:00 Páll István: Itthon vagyunk? (A kelet-magyarországi nemzetiségi tájházak problematikája)

14:20 Jancsó Árpád: „Új nép, másfajta raj” Bánáti falvak színeváltozása Nagyszentmiklós és Temesvár között

14:40 Darida János: Korok, divatok, impériumok

15:00 Kondor Tamás: Az épített örökség múltja és jelene Drávaszög és Szlavónia falvaiban

15:20 Szünet

15:40 Szilágyi Mária: Ki van otthon a bánsági (sváb) telepített falvakban?

16:00 Olasz Gabriella: A szász települések népességváltásának építészeti és faluképi következményei

16:20 Kinda István: Putritól a villáig. Felgyorsult népességcsere és arculatváltozás a háromszéki falvakban

16:40 Klamár Zoltán: Moja kućica, moja slobodica! – Az én váram, az én házam! Menekültek Bácskában, Bánságban és Szerémségben

17:00 Fórum

17:30 Kiállítás megnyitók

Foto kiállítás: Békés–Dánfok 2012

Swantje Volkmann: *Kővé vált hit - Templomi architektúra a Bánátban a 18. században*

19:00 Baráti találkozó, vacsora

2012. szeptember 28 – péntek

Tanulmányi kirándulás: a védelem különböző lehetőségei a soknemzetiségű, számos népességcserét megélt Temes megyében

Tervezett útvonal:

Csanád – település és templomai, néprajzi gyűjtemény

Csatád – Lenau-ház, néprajzi gyűjtemény

Zsombolya – néprajzi gyűjtemény és nevezetességei

Temesvár – Skanzen, belváros

2012. szeptember 29 – szombat

- 9:00 Istvánfi Gyula: Közép Európa és a Kárpát-medence népi építészeti hagyományai
9:20 Kerner Gábor: A wellness turizmus hatása a települések arculatára Zala megyében
9:40 Köllő Miklós: Idegen a változó faluképben a hagyományörző? Székelyföldi tapasztalatok...
10:00 Szabó László – Pál István: Szanticska az egyfős falu?

10:40 Szünet

11:00 Francsics László – Mérő Máté - Tóth Péter: Visnyeszéplak megújuló népi építészete. Egyén, közösség és építészet a Zselicben, egy szőlőhegyen
11:20 Kovács Anna – Kovács Miklós: Itthon vagyunk – népeesség és épített öröksége Dél-Nógrádban
11:40 Láris Barnabás – Bors Eszter: Épített közösség
12:00 Kovács Dezső: Hollókő ófalu - Ki van itthon? Az újfaluba illetve a városba költöztünk
12:20 Fórum
12:40 Zárszó
13:00 Ebéd

RÉSZVÉTELI DÍJAK

A részvételi díj tartalmazza:

- A konferencia szakmai programjain való részvételt,
- 2012. szeptember 27-én az ebédet és az esti baráti találkozót, vacsorát,
- 2012. szeptember 28-án a kirándulás költségeit, az ebédet és a vacsorát,
- 2012. szeptember 29-én az ebédet.

A MÉK továbbképzési rendszerében konferenciánk a szabadon választható programok közötti akkreditálása folyamatban van, mint korábban, az aktuális kamarai előírásnak megfelelően idén is kreditpontokkal fogják honorálni.

A részvételi díj bruttó 16.000,- Ft, mely összeg nem tartalmazza a szállás költségét!

A szervezők a konferencia napi programjaira külön is elfogadják a jelentkezést. A részvételi díj napi bontásban a következő:

- 2012. szeptember 27-én bruttó 6.000,- Ft, mely tartalmazza: az ebédet és az esti baráti találkozót, vacsorát,
- 2012. szeptember 28-án bruttó 6.000,- Ft, mely tartalmazza a kirándulás költségeit, az ebédet és a vacsorát,
- 2012. szeptember 29-én bruttó 4.000,- Ft, mely tartalmazza az ebédet.

SZÁLLÁS

HOTEL FENYVES, ÚJ FENYVES ÉS GARZON (Békéscsaba)

- 2 ágyas elhelyezéssel 12.800,- Ft/szoba/éj + IFA
- 3 ágyas elhelyezéssel 15.800,- Ft/szoba/éj + IFA
- 4 ágyas elhelyezéssel 14.800,- Ft/szoba/éj + IFA

ARANY JÁNOS KÖZÉPISKOLAI KOLLÉGIUM (Békéscsaba)

- 3-4 ágyas, közös zuhanyzós 1.900,- Ft/fő/éj + IFA

JELENTKEZÉSI HATÁRIDŐ: 2012. szeptember 15.

Jelentkezési lap letölthető a www.icomos.hu honlapról, további információk és kapcsolat: nepiepitészet@icomos.hu

Ágostházi László DLA:

EMLÉKEZZÜNK RÁ, HOGY. . .

Szeptember

- Szeptember 1. **90 éve** (1922) halt meg *Pecz Samu* építésmérnök, egyetemi tanár, szakíró, historizáló stílusban tervezett épületei közül legismertebbek a budapesti Műszaki Egyetem központi könyvtárának az épülete, a budapesti Vámház-körúti Vásárcsarnok, vagy a budapesti I. kerület, Szilágyi Dezső-téri református templom
- Szeptember 2. **165 éve** (1847) helyezte el ünnepélyes keretek közt István nádor *Miskolcon a Színház* (Cassano József) alapkövét
- 130 éve** (1882) helyezték el *Szolnokon a Kossuth-téren a Városháza* alapkövét
- Szeptember 3. **155 éve** (1857) avatták fel ünnepélyesen *Miskolcon a Színház* épületét
- 85 éve** (1927) halt meg *Tóásó Pál* építész, aki a magyar formanyelvet tudatosan vállalva főleg Erdélyben alkotott, nagyon sok igazságügyi épülete közül a ceglédi Városi Bíróságot, vagy a szécsényi Járásbíróságot emelhetjük ki
- Szeptember 5. **85 éve** (1927) avatták fel *Tihanyban az Élettani Intézetet* (Kotsis Iván)
- Szeptember 8. **270 éve** (1742) szentelték fel Pesten a mai *Egyetemi templomot* (Mayerhoffer Antal)
- Szeptember 9. **275 éve** (1737) kezdték el építeni *Majkon a Kamalduli-remeteség* épületeit, (Franz Anton Pilgram)
- Szeptember 14. **145 éve** (1867) szentelték fel *Sopronban az evangélikus templom tornyát* (Förster Lajos)
- Szeptember 15. **265 éve** (1747) halt meg *Anton Erhard Martinelli* osztrák építész, aki hazánkban a fertődi Esterházy-kastély építésénél is dolgozott, fő műve a pesti Invalidus-palota, mely ma a Főpolgármesteri Hivatalnak ad otthont
- 260 éve** (1742) halt meg *Pauer János György* kamarai építész, egyebek közt a Budapest V. kerület Martinelli-téri szerviták temploma alkotója
- 140 éve** (1872) helyezték el ünnepélyesen *Pesten a hajdani Nemzeti Színház* épületének (Fellner és Helmer) alapkövét
- 115 éve** (1897) adták át *Kolozsvárott a Megyeháza* épületét (Alpár Ignác)
- 100 éve** (1912) avatták fel ünnepélyesen *Szabadkán a Városháza épületét és Palicsfürdőn a Fürdőegyüttest* (mindkettő Komor Marcell és Jakab Dezső)
- Szeptember 18. **255 éve** (1752) szentelték fel a Budapest I. kerület Fő utca 41. sz. alatti *Erzsébet apácák (eredetileg: ferencesek) templomát* (Hans Jakab)
- Szeptember 19. **85 éve** (1927) kezdték el építeni *Szeghalomban a gimnáziumot*

Szeptember 20. **85 éve** (1927) szentelték fel a Csongrád megyei *Zsombón a római katolikus templomot*

Október

Október 2. **110 éve** (1902) helyezte el ünnepélyes keretek közt István nádor *Miskolcon a Színház* (Cassano József) alapkövét

Október 4. **155 éve** (1857) avatták fel ünnepélyesen Pesten a *mai Eötvös gimnázium* /IV. ker. Reáltanoda-utca 7/ (Hild József) épületét

115 éve (1897) adták át Budapesten az *Iparművészeti Múzeum* (Lechner Ödön és Pártos Gyula) épületét

Október 6. **90 éve** (1822) szentelték fel az ún. *Ferenchalmi Szűz Mária kápolnát* (Budapest II. ker. Budakeszi út 51/b.)

Október 7. **260 éve** (1752) nyitották meg *Gyöngyösön a jezsuita gimnáziumot* (Szt. Bertalan u. 11.)

Október 8. **140 éve** (1872) halt meg *Kagebauer Antal* Erdélyben dolgozó építész, sok középület (pl. Kolozsvár: Városháza, Péter-Pál római katolikus templom, stb.) alkotója

110 éve (1902) nyitották meg s tartották az ünnepélyes első ülést az *Országgházban*

Október 17. **225 éve** (1787) nyitották meg ünnepélyesen *Budán a Várszínházat* (Kempelen Farkas és Hikisch Kristóf)

Október 18. **250 éve** (1757) szentelték fel a Budapest I.ker Fő utca 41.sz. alatti *Erzsébet-apácák* (eredetileg: ferencesek) *templomát* (Hans Jakab)

Október 20. **245 éve** (1767) halt meg *Oracsek Ignác* kamarai építész, az esztergomi belvárosi plébániatemplom, vagy a budai királyi palota építője, a váci Gombás-patak hídja mestere

130 éve (1882) született *Dobrovszky József* építész, Szentes város főmérnöke, aki a városban és környékén nagyon sok középületet (pl. Szentes: Fő-téri római katolikus iskola, Járásbíróság, stb.) alkotott

Október 24. **260 éve** (1752) szentelték fel *Szárban (Fejér m.) a római katolikus templomot* (Fellner Jakab)

135 éve (1877) nyitották meg nagy ünnepekkel a budapesti *Nyugati pályaudvar épületét* (August de Serres és Gustave Eiffel)

130 éve (1882) tartották a bokrétaünnepséget *Szegeden a Városháza* Lechner-féle átépítésekor

Október 31. **120 éve** (1892) fejezték be az építkezést a *Hazai Első Takarékpénztár Erzsébetvárosi palotája* (Nagykörút-Rákóczi út sarok) épületén (Czigler Győző)

115 éve (1897) avatták fel és adták át a budapesti *Szent Margit kórházat* (III. ker. Bécsi út)

KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG NAPJAI 2012

„ÖRÖKÖLT ÜZENET”

2012. szeptember 15-16.

Kulturális örökségünk többletértékként hat életminőségünkre, pozitívan befolyásolja életünket. Az ideji téma gazdag gondolati párhuzamokat, asszociációkat nyújt, örökségi értékeinkhez való viszonyunkat boncolgatja. Örökségünk fizikai valóságában megőrzött üzenete aktuális. Újragondolása, megélése lehetőség örökségi és környezeti tudatosságunk növelése érdekében. A múlt értékeinek megóvása jelenhez és jövőhöz egyaránt köthető folyamat. Az üzenetet fogadtuk, örökítsük tovább!

A helyszínekről, programokról bővebb információk a <http://www.orksegnapok.hu/index.php> honlapon található.

**ICOMOS Híradó,
a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei**

Szerkesztőség: H-1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Levél cím: H-1535 Budapest, Pf. 721.

Telefon/fax: +36/1/212-76-15

E-mail: secretariat@icomos.hu

Honlap: www.icomos.hu

Kiadja az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága

Felelős kiadó: Dr. Nagy Gergely

Szerkesztő: Keller Annamária

HU ISSN 2062-4964 (Nyomtatott)

HU ISSN 2062-4972 (Online)

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tagságával járó előnyök:

- informáltság a műemlékvédelem hazai és nemzetközi híreiről, eseményeiről, pályázatairól, ösztöndíjairól, stb. az ICOMOS elektronikus körlevelek, az ICOMOS honlap (www.icomos.hu), az ICOMOS Híradó és az ICOMOS News/Nouvelles ICOMOS révén
- ingyenes belépésre jogosító tagsági kártya a világ legtöbb múzeumába, műemlékébe, romterületére
- az UNESCO/ICOMOS Dokumentációs Központjának szabad használata

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság pártoló Jogi tagja:
Kulturális Örökségvédelmi Hivatal